

Daha Cesur Sorular Sorabilmek İçin

- Taçkırın (Koronavirüs) Günlüğü -

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN

Nişantaşı, 24 Aralık 2019

İki hafta boyunca Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan virüs salgını haberleri dünyayı kuşattı. 2003 yılında ortaya çıkan SARS'tan sonra ilk küresel virüs, korona (taçkırın). Yılın son günlerinde dünya için yeni bir kaygı eşiği mi oluşturulmak isteniyor? Bu virüs biyolojik savaşın bir silahı mı? Allah'ım! Dünyanın bütün çocuklarını koru!

Nişantaşı, 9 Ocak 2020

Koronavirüs can almaya başlamış. Bir ay içinde Çin'de hayat durma noktasına gelmiş. Çin ile ABD arasında "biyolojik silah" tartışmaları tüm dünyayı korkutuyor. Bu iki ülke yanında İsrail, Hindistan gibi "biyolojik silah" kullanan ülkeleri de unutmamalıyız. Vahşi kapitalizm ve gücün iktidarı önce masumiyeti ve ardından insan'ı öldürdü. Koronavirüs salgını üzerinden yeni bir dünya sistemi kurulacaksa şaşırmam! Çünkü insanlık, yüzyıllar boyunca dil, inanç, kültür, sistem ve coğrafya gözetmeksizin bir savunma hattı geliştiremedi. Yakın bir zamanda, "Evlerinizde kendinizi koruyun!" çağrılarını duyabiliriz. Bugünleri 17 Ağustos 1999 depremi sonrasına benzetiyorum: Turgut Cansever ile deprem bölgelerini dolaşırken, Turgut Bey, "Muhtemel İstanbul depremine hiç hazır değiliz." dedikçe İstanbul'dan ayrılmak ve kalmak arasında gidip geliyordum. Turgut Bey, hem İstanbul Deprem Raporu hem de Pilot Şehir Projesi hazırladığı hâlde çığlığını duyan olmadı. O günlerden bu yana duam şuydu: Allah'ım! Bizi evlerimizden korkuyla çıkarma! İçinde bulunduğumuz günlerde ise evlerimizde kalmamızı isteyebilirler. İki çaresizlik arasında arafta gibiyim...

203

Çocuk ve
Medeniyet

Cilt: 5 Sayı: 9
2020/1: 203-222

– GÜNLÜK –

MUSTAFA RUHİ ŞİRİN, dunyaninenkucukcocugu@hotmail.com

Sair, Yazar, Çocuk Vakfı Kurucusu

doi: <https://doi.org/10.47646/CMD.2020.206>

Han Çayırı Yolu Sokağı, 24 Ocak 2020

Koronavirüsü sınır, hız tanımıyor, etnik ayırım yapmıyor. Zengin-fakir, gelişmiş-az gelişmiş diye de ayırmıyor. Medya ve sosyal medya üzerinden pompalanan endişenin kaynağı ise, korku ve belirsizlik.

Koronavirüs, büyük bir virüs ailesinin alt türüymüş. Solunum ve ağız yoluyla bulaşıyor. Belirtileri ateş, öksürük, nefes darlığı. Henüz aşısı yok. Tedavisinde kullanılan farklı ilaçlar var. Tanılamada Çin'in geliştirdiği yöntem merak ediliyor. Virüs bulaştığında hastaların yüzde 14'ü ağır geçiyor bu rahatsızlığı. Ölüm oranının yüzde 1-2 olduğu söyleniyor. Dokuz yaşa kadar çocuklara bulaşmıyor. Allah'ın insanoğlundan ümidi kesmediğinin bir müjdesi kabul ediyorum bu sonucu...

Nişantaşı, 7 Şubat 2020

Koronavirüsün Çin'den Avrupa'ya doğru yayıldığı ve 80 ülkede ortaya çıkmaya başladığı bir evre içindeyiz. Türkiye, Sağlık Bakanlığı'nın öncülüğünde Koronavirüs Bilim Kurulu kurarak iyi bir adım atmıştı. İnsanlar yan yana yürümeye, yüz yüze konuşmaya ve bir arada bulunmaya çekiniyor. Bir tür insanın insandan kaçışı, hayatı insansızlaştırma süreci. İnsanoğlu bu dünyada güvende olmadığını fark etmiş olacak mı? Buna bağlı olarak insan algısı ve dünya algısı değişecek ve ana sorularını daha cesaretle tekrar sorabilecek mi? Ortaya çıkan bir anlamlandırma eşliğinden geçebilirsek sorularımızın cevaplarını bulabileceğiz. Bakalım evlerimize mi kapanacağız yoksa içimize yani kendimize mi döneceğiz?!

Nişantaşı, 13 Şubat 2020

Koronavirüsü çocukları etkilemiyor diye mi medya ve sosyal medyada çocuklar göz ardı ediliyor? Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Başkanı Tedros Adhanom Ghebreyesus Koronavirüsü için "pandemi" (bulaşıcı-salgın) vurgusunu yapınca korku ve endişe eşiği biraz daha yükseldi. Koronavirüsü kıtaları aşmış ve kısa sürede dünya yüzeyine yayılmış durumda. Etkileri görüldükçe çocuklar için hazırlık yapılabilirdi. Unicef'in sesi duyulmadı henüz. Türkiye için hazırlanan 14 kural yanında çocuk algısına göre rehberler hazırlanabilirdi. Ne Sağlık Bakanlığı ne de Millî Eğitim Bakanlığı bu konuda henüz adım attı. Ankara, öneride bulunanları ne zaman dikkate aldı ki!

Han Çayırı Yolu Sokağı, 22 Şubat 2020

Dünya, koronavirüsü tsunamisini konuşuyor. 1960'lı yıllarda yarasalarda görülen bu virüs insan yapımı değilmiş ve doğal olarak değişime uğramış.

O tarihten bu yana aşısı-ilacı geliştirilmemiş. Bu salgını atlatsak bile daha etkilileri gelebilir. Virüsle ortaya çıkan tsunami ekonomik sistemi çöküşün eşiğine doğru savurabilir... Yeni bir küresel sistemin kurulacağı iddiaları insanlığın korkusunu artırmaktan başka işe yaramayacak. İnsanlar mı dünya sistemi mi başkalaşım geçirecek? Ümidim, insanın bu değişime öncülük edeceği ve insanlık savunma hattını kuracağı yönünde. Evet, hayatta kalmak için son nefesimize kadar direneceğiz.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 12 Mart 2020

Örgün eğitime iki hafta ara verildi bugün. Tatilin ikinci haftasında uzaktan öğretim başlayacak ve evler sanal sınıflara dönüştürülecek. Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk bu süreci iyi yönetse de uzaktan öğretime erişimde sorunlar bir hayli fazla. Bu arada uzaktan öğretimle örgün eğitim sistemi arasındaki ilişki üzerinde düşünülebilir, çökmüş örgün eğitim sistemi ve okulun işlevi güncellenebilir mi? Ortaya çıkan eğitim açığı güncellemeden öte, köklü adımların atılmasını gerektirebilir...

Nişantaşı, 16 Mart 2020

Geçen pazartesi ve bugün, kalp kapakçıklarım ve kalbimin arka duvarı için eşimle kontrole gitmiştik. Değerli kalp doktorumuz Ömer Çelik, göğüs ağrısı yoksa müdahaleye gerek olmadığını söyledi. Gecenin ortasında nefes alma sıkıntısıyla uyanıyorum birkaç aydır. Geçtiğimiz aylarda başlayan üzüntülü günler kalbimi de yormuş olmalı. İyi düşünmek ve güzel bakmak insanın ümidini yenileyebilir ve çoğaltabilir: Bu da geçer ya Hû!

Nişantaşı, 18 Mart 2020

Bitmiş kalp ilaçlarımı almak için öğle üzeri Tarabya Aile Hekimliğine gittiğimde, Covid-19 virüsünün hayat çemberini nasıl daralttığını fark etmem zor olmadı. On dokuz yıldır Tarabya'yı ve Boğaziçi kıyısını gece bile bu kadar تنها görmemiştim. Birkaç gündür metroda trenler yarı boş gidip geliyor... Pangaltı metrosundan Çocuk Vakfının bulunduğu Zafer Sokağı'na kadar yürüyünce şaşırmadım desem yalan olur. Bu sessizlik salgın günlerinin ilk işareti...

Medya ve sosyal medya Covid-19 virüsü ayınlarını pek sevmiş! Dünya ise virüs kuşatması altında. İnsan cevabını bulamadığı sorular sordukça hem zayıf hem de aciz olduğunu daha kolay hissediyor ve hızlı şekilde yalnızlaşıyor. Birkaç gündür ülkelerin sınırları iyice ortadan kalkmış gibi. Sanki ülkelerin sınırları mahallemizin bitişiğinde başlıyor. Yüz elli kadar ülkeye bulaşmış virüs. Birinci eşik geçilse de salgının tam ortasındayız.

Yüz yüze görüşmenin neredeyse ortadan kalktığı insansızlaştırma psikolojisinin gönüllü ortakları durumuna gelmek üzereyiz. Küresel sistemin krizi bütün ülkelerin içe kapanmasına da neden oldu. Şaşkınlık içindeyim: “Kriz küresel çözüm ise yerel” cümleleri duyuluyor ekranlardan.

Türkiye'nin Bilim Kurulu oluşturarak yol haritası hazırlaması iyi fikir. Bu kriz süresince sağlık ve sosyal desteğin önceliği olmalı.

Covid-19 virüsünün en az çocuklar için risk oluşturması insanlık için çok büyük bir bahtiyarlık oldu. Okulların tatil edilmesine çocuklar kadar seviniyorum. Çocuklar eğitim sisteminden uzak kalsa çocukluklarından bir şey eksilmez. Belki de uzaktan öğretim günlerinde örgün eğitim sisteminin çöktüğü daha kolay fark edilir.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 21 Mart 2020

Bu gece Miraç Gecesi. Doğalı altmışbeş gece yaşamış oldum. Ne kadarının farkında oldum? Çocukluğumdan beri bu geceler en uzun geceler olduklarını söyleyebilirim. Hatırladığıma göre bir-ikisi dışında hepsini evimde geçirdim...

Akşam saatlerinde Ezgi ile Memduh Cemil gecemizi tebrik için gelmişti. İkisi de hukukçu. Ezgi, altmış beş yaş ve üzerinde olanlar için bugün yayınlanan genelge ile sokağa çıkma yasağı getirildiğini okudu telefon ekranından. Gün boyu televizyon izlemediğim için haberim olmamıştı. Ömrümde ilk defa yaşlandığımı hissettiğim saatler içindeyim. Covid-19 virüsünün bana ilk armağanı yaşlılığı hatırlatması oldu. Dağlarca'nın şu dizelerindeki harfler koşarak geliverdi yanıma: *İnsan, bahçelerde olmayabilir / Bazı garip vakitlerde / Muhakkak evindedir...* Ebedi çocuklar için evde kalmak yoktur, Covid-19. Sana direneceğimi bil. Hayat ağacı resimleri yapacağım kâğıtlara, duvarlara. Kim bilir, belki de aramızdan uzaklaşınca kadar yeni hayat ağacının şiiirini de yazmış olurum...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 22 Mart 2020

Dün akşamdan bu yana sokağımızın kedilerini düşünüyorum. Arabamızın bagajındaki mamaları birinin vermesi lazım: *Sokağa mı çıkıyorsun dikkat et/ Emanet ol Tanrıya,/ Sokak demek/ Eksilmek yarı yarıya.* Behçet Necatigil altmış dokuz yıl önce yazmış bu dizeleri. Hele şimdi sokaklarda esen Covid-19 rüzgârı: *Rüzgârlarla eve dönmek saçma,/ Ev dar çünkü.* Hoş geldin ey insanlık evin Covid-19 haline...

206

Çocuk ve
Medeniyet
2020/1

Han Çayırı Yolu Sokağı, 23 Mart 2020

Bugün Ziya Selçuk'un ilk dersiyile uzaktan öğretim başladı. Gün boyu medya üzerinden edindiğim izlenimlere göre evlerdeki iklim biraz olsun değişmiş.

Mustafa Ruhi Şirin

Orta öğretim kanalı “etkinlik saatine”ne eski başbakanlardan Adnan Menderes’in idamıyla ilgili animasyon görüntülerinin konması ne TRT’ye ne bugünlerin havasına ne de eğitimin içeriğine yakıştı!. Pedagojik yönden çocuğa uygun olmayan bu görüntüler Ziya Selçuk’a karşı bir suikast oldu. Yarın kendisine bir öneride bulunacağım...

Akşam saatlerinde çocuk hekimi Sağlık Bakanı Fahrettin Koca korkuya teslim olmamak ve hayata bağlılık için iyi cümleler kurdu. “En güvenli çözüm evde kalmaktır.” dedi. Son cümlesi bugünler için geliştirilmiş olmalı: “Hayat eve sığar.” Hayır, hayır, hayır! Hayat ne söze ne yazıya ne edebiyata-sanata ne de ev’e sığar!.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 24 Mart 2020

Covid-19 virüsü ortaya çıktığından bu yana 105 gün geride kaldı. Bugüne kadar bu virüse karşı geliştirilen tıbbi dil ve söylem yetişkinlere yönelik oldu hep. Covid-19’u çocuk algısına göre açıklayan bir dil ve söylem açığı çıktı ortaya. Çocuk Vakfı bugün, Türkiye, Covid-19 Virüsü Aile ve Çocuk Sosyal, Psikolojik ve Kültürel Program ve Eylem Planı hazırlanmasını önerdi. Örgün eğitimde tatil süresinin uzatılmasına yönelik görüşü de açıkladık. Covid-19’un çocukları az etkilediği sonucu ile içinde bulunduğumuz günlerde yaşananları çocuk algısına göre anlatmamız gerekecek. Uzun yıllar önce kaleme aldığım, Evlerimiz Göklerdedir şiirimi bugünler için yazmış gibiyim: *Dünyanın çocuğa eğildiği gün/ Artık evlerimiz/ Göklerdedir.*

Han Çayırı Yolu Sokağı, 26 Mart 2020

Sabahtan sonra gördüğüm rüyayla doğan şiirin ilk dizeleri:

*Sabahtan sonraki kısa rüyada
Bavuluyla evden çıkarken annem
Kalmamı istedi, evcikte.
Dünyanın bütün nehirlerinden
Daha uzun bakınca
Söz vermiş oldum anneme, dünyada
Bir serçe gibi
Uzun uçuşlara*

Ahmet Kerem arayınca evde günlerin nasıl geçtiğini sordum. Okuduğu kolejin uzaktan öğretim derslerini izlediğini söyledi. Bazı dersler ekranda yüz yüze gerçekleşiyormuş. Derslere o dersin bütün öğrencileri de katılıyormuş. En eğlenceli ders, matematik dersiymiş. Bunun dışında film izliyorlarmış babasıyla. En son izlediği film, Şabanoglu Şaban. Ahmet Kerem Kemal Sunal filmlerini seviyor. Son filmi az az on kez izlemiş. Bu filmleri

niçin sevdiğini sordum. “Komik oldukları için.” deyiverdi... Ahmet Kerem’in müzik, dijital oyun, sinema ilgileri ile Kemal Sunal filmleri arasında çelişki var. Bu filmler modern dünya ile geleneksel dünya arasında bir köprü gibi. Büyüyünce bu konuları konuşmak için söz verdik birbirimize...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 29 Mart 2020

Covid-19, yağ tabakasıyla kaplı bir protein molekülüymüş. 2015’te “planlanmış bir senaryo” olduğu ve “dünyaya yerleştiği”, artık bu virüsü “dünyadan çıkarma imkânı olmadığı” görüşü taraftar bulmaya başladı. Covid-19, çiçek salgını benzeri bir salgın olmadığı hâlde dünyayı kuşatan bu korku niye? İhtiyat payı çok mu abartıldı? Mevcut durum kontrol altında olduğuna göre sistemin başka bir oyunu mu var? İnsanın işlevini sınırlandıracak bir sistem değişikliğine mi hazırlıyorlar dünyayı?. Modern uygarlık çöküşünü saklayarak yeni sisteme geçiş yaparken kültür ve medeniyet çevrelerinin hangi soruları sorduğunu da biliyoruz.

Evde kal, Evde kal Türkiye, Hayat eve sığar, Evde kalın çocuklar, Gönüllü karantina, Evde kal dünya. Anladık, itaat etmemizi istiyorsunuz. Turgut Uyar sanki bugünler için yazmış, Gökyüzüne bakma durağı dizisini: *Evlerimiz, Gökyüzüne bakma durağı*, oldu. Gökyüzü de üzgün. Bulutları solgun ve hüznü. Gece yıldızlar sönük, ay kayıp bir şarkı gibi. Acaba toprak nasıl? Üç cemre düşeli çok oldu. Geçen yıl bu günlerde eşimle yürüyüş yolumuzun kenarında baharın ilk çiçekleriyle konuşmuştuk. Papatyaların türküleri hâlâ kulağımda. Ya ağaçlar! Pencereden gördüğümüz çam ağaçları durgun. Mimosalar bile erken soldu bu bahar. Balkonda şiir okuduğum pembe çiçek açan top sardunya üşümüş: Yarın güneşi öpmek istiyorum, diye seslendi bana. Sardunya gelecekte benden daha çok ümitli...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 3 Nisan 2020

Çocukluğum ve askerlik dönemim dışında cuma namazı eda edemediğim üçüncü cuma günü. Evde eşimle cuma namazı eda edebilecek kadar liyakatli değiliz. İslam geleneği bakımından hiç olmazsa birkaç müminle camilerde eda edilmeliydi cuma namazı. Biz hüznüyoruz, camiler bizden de hüznü. Çocukluk günlerimde köyümüzün imamı ve bilgisi Âşıkutlu Hocaefendi, “Kıyamete kadar eda edeceğimiz cuma namazını ülkemizde.” anlamında cümleler kurardı. Heyhat! Camisiz cuma günlerini de yaşayacakmışız...

İsmail Kara, 20 Mart 2020 tarihli uzun günlüğünü –tam bir makale, hatta cuma risalesi- gönderdi öğleden sonra.: “Mahzun Bir Cuma Gününden Diri Okuma Notları”nı okuyunca daha da hüznü. İsmail’in Nurettin Topçu Hoca’dan günlüğüne düştüğü cümleleri de ilk defa okumuş oldum: “III.

Dünya Harbi, birbirine düşman üç kıtanın harbi olacak: Asya ile Avrupa ve Amerika'nın. Avrupa, dünyanın mazlum insanlarına üç asırdan beri zulüm yapmıştır. Bugünkü Çin, bütün özellikleriyle bu zulmün çocuğudur. İki dünya harbi, Avrupa milletlerine birbirlerine yaptıkları zulmün cezasını çekti. Vaktiyle Kartaca'yı yerle bir yapıp tarla hâline getiren Romalı zalimler gibi, bugün de Avrupa'nın ruhunu her taraftan silip süpürmeye çalışan vahşi Amerikalı da merhametsizlikle zevkin işkencesine, işkence ile saldırmaktadır. III. Dünya Harbi, şüphesiz ki bu iki zalim kıtaya onlarınki kadar zulümle cevap verecek olan Çin'den çıkacaktır." Topçu Hoca'nın şu cümlesiyle noktalıyorum bugünü: "Harbi önleyecek kuvvet, aşk ile merhamettir."

Han Çayırı Yolu Sokağı, 5 Nisan 2020

Gökyüzüyle konuşamıyorum birkaç gündür. Alçalmış gri bir tavan gibi duran bulutlar kuşları bile ürkütmüş. Kaç gecedir yıldız da göremiyorum. Ay, buz sörfünde kaybolmuş sanki. Pencerelerden gördüğüm ağaçlarla konuşabiliyorum. Sokağımızın köpekleri daha az havlıyor bugünlerde. Bu hayalet durum karşısında köpeklerin de dili tutulmuş olmalı. Neyse, sokağımızın kedilerini aç bırakmıyor genç komşularımız. İçimden günde bir-iki kere sitemizin etrafında dolaşmak geçiyor. Manolya fidanlarının olduğu koruya girmek de yasak. Günlerdir birkaç ağacı kucaklamak duygusu büyüyor içimde. Çamlıkta konuştuğum ağaçları arkadaşlarım kadar özledim. Arada fotoğraflarına bakıyorum. Ne mutlu bana hepsi de tanıyor beni...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 6 Nisan 2020

Tam anlamıyla modern uygarlığın öngöremediği bir açlıkla karşı karşıyayız: En önemlisi ise insan açığı. Ekonomik sistem çöktü. Politik sistem açığı nasıl karşılanacak? BM yapısı aynı mı kalacak, dönüşerek mi yoluna devam edecek? Küresel sistem çöktüğü hâlde başka bir türeyle yoluna devam ederse insanlığı daha büyük krizler bekliyor demektir. Ne yapmalı? İnsanlık Savunma Hattı kurulmalı. Hiçbir kültür-medeniyet ayrımı gözetmeksizin kurulacak adil bir dünya için sesimizi yükseltmeliyiz. Her medeniyet dairesi kendi coğrafyalarında birlikler-ittifaklar oluşturmalı. Bunlar arasında en şanslı olanı İslam Ülkeleri Birliği olabilir. Sezai Karakoç'un 1960'lı yıllarda gündeme getirdiği bu fikir geliştirilebilir. Türk dünyası için de bir milat olabilir bu Covid-19 süreci. Bağımsızlığına kavuşabilir ve dünyada çok etkili bir denge kurucu olabilir Türk dünyası...

Asıl önemli olan son beş yüzyıl boyunca dünyayı sömüren gücün tarih sahnesinden çekilip çekilmeyeceğidir. Egemen kurulu düzen kendiliğinden perdeleri kapatmayacağına göre, yeni bir dünya kurma fikrinin geliştirilmesi

kadar, insanlık için büyük direnişini başlatacakların ortaya çıkması da önemli hâle geldi. Aklın aydınlığında Peygamber ve bilgelerin yolundan mı gidilecek; birikmiş öfkelerden, itirazlardan mı? Benim gönlüm ve aklım birinci yoldan yana. Sınırlarını aştığımız her şeyden özür dileyerek başlayabiliriz yeni yolculuğa. Belki Allah bağışlar bizi o zaman!

Han Çayırı Yolu Sokağı, 7 Nisan 2020

İstanbul'un gökyüzü şarkı söylemeye başlayınca uyanıverdim. Gökyüzü tam da İstanbul mavisi. Avuç içi kadar bulut bile yok hiçbir ucunda. "Nasılсын gökyüzü? Salgın günlerinde neler oluyor dünyada?" diye sorunca sustu sustu sustu gökyüzü. Demek ki üzgünsün! Konuşamayacak kadar üzgün! Yirmi altı gündür senin maviliğini, kuşları kucaklayışını, çocukların sana bakışını. Mavi sessizliğini esirgiyorsun benden. Söyle! Başka ne zaman konuşacaksın benimle! Yarın mı? Bir gün çok uzun bir zaman. Bu yaşta günler kısılacığı yerde her gün bir hafta kadar uzayıverdi. Söyle bana gökyüzü: Daha hızlı mı yaşıyorum böyle?

Han Çayırı Yolu Sokağı, 8 Nisan 2020

Ne çok Covid-19 senaryosu konuşuluyor! Ne kadar çok korkutulduk! Peki, insanlık gemisinin nasıl yüzeceğine dair bir fikrimiz var mı? İnsanlığın çoğunluğu bugünlerin gelip geçici olduğunu düşünüyorsa çok yazık! Hayır! Hayır! Ne eski dünyada yaşayacağız ne de her şeye kaldığımız yerden devam edeceğiz. Hem de çok yakıcı, içimizdeki acıyla örtüşen sorular sorma vaktine yaklaşıyoruz adım adım.

Türkiye'nin hazırlığı var mı? Covid-19'un "tıbbi söylemi" Türkiye'yi teslim almış durumda. Son yıllarda sağlık alanında yapılan yatırımlar salgın sürecini daha kolay geçirmemizi sağlayabilir. Ocak ayının ortalarından bu yana salgının sağlık boyutuyla ilgili çalışmalar giderek yoğunlaştı. İçinde bulunduğumuz günlerin önemli açıklarından biri de temel bilimler alanı oldu. Bilimin ve teknolojinin temeli olan temel bilimlerin iskanlanması her zaman canımı sıkıştır. Daha cesur bir soru sormalıyım: Temel bilimlere odaklanamazsak bu topraklarda kalabilir miyiz?

Türkiye'yi yönetenler, mevcut durumun devam edeceğini ve bugünlerden "büyüyerek" geçeceğimizi dillendiriyorlar. Erdoğan, G-20 Zirvesi toplantısında bu görüşü savunmuş oldu. Covid-19 uluslar arası güvenlik meselesi değil. Eski kalkınma ve büyüme stratejileri dönemi de kapanmıştır. İnsanlığı beş yüzyıldır sömürmüş vahşi kapitalizmin dönüşerek yoluna devam etmesine seyirci mi kalacak insanlar, ülkeler, devletler? Hayır! İnsanı kıyıya atan bu sistemle hiçbir ortamda ittifak kurulamaz. Bundan böyle

insanın ve tabiatın güvenliği bütün insanlığın amentüsü, ahlâkı ve ödevidir. Bu ödevimizden dolayı her çocuk/insan Allah'a, toprağa ve tabiata karşı sorumludur.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 9 Nisan 2020

Kaç yıldır bu kadar şarkı dinlememiştim gökyüzünden ve güneşten. Kuşlar dallarda. Kargalar martılara saldırmıyor. Üşütmüyor bahar rüzgârının esintisi. Evlerimizin en geniş, en şarkılı, en ümitli odası gibi, gökyüzü. Evin içindeki ekran çok soğuk, hoyrat ve şarkısız. Gökyüzü mü? Kalbimizin ekranı. Yumuşak. Anlayışlı. Çok sabırlı. Çocuklar kadar neşeli. Fakat bir şikayetim var gökyüzünden: Gördüklerini anlatmıyor bana. Sarıyer'de ne var ne yok? diye soruyorum, ses yok. Beykoz'dan sana bakanlar gülüyor mu? Ses yok. Üsküdar'ın sokakları تنها mı? Yine ses yok. Ya Emirgan? Hemen gülüveriyor gökyüzü, Emirgan deyince. Gözlerini güllerden alamadığımızdan belli. Eyüpsultan, der demez gökyüzü üzgün ama ses yok yine...

Bir küçük İstanbul bulutu süzülüyor kuzeye baktığım pencereden. Hoş geldin! diyorum buluta. İstanbul'a benziyor küçük bulut. Neresini özlesen İstanbul'un oraya benzese de canım sıkılıyor. Korkmuyor İstanbul bulutu. Boğaziçi'ne düşmekten de korkuyor. Az önce uğurladım İstanbul'un küçük bulutunu Ahmet Kerem'in mahallesine doğru. Biraz da Ahmet Kerem'le konuşsunlar gökyüzünde ne var ne yok, diye. Çocuklar küçük bulutlarla konuşmayı daha çok sever, deyince gökyüzü, daha da ümitli oldum yarın için...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 10 Nisan 2020

Evde yirmi dokuzuncu gün. İyi ki mektup yazma fikri doğdu içime! 31 Mart'tan bu yana her gün bir mektup yazmaya başlayınca günler çiçekleniverdi. Covid-19 mektupları yeni sorular geçidi gibi. Mektup olarak başlıyor, günlük ve denemeye dönüşüyor, yine mektup gibi sonuçlanıyor her biri. El yazımla yazdığım mektupları telefona kaydediyorum, Yasemin Hanım e-postalara iletiyor. Karantina günleri bitince hepsini pullu olarak postalayacağım adreslerine...

Covid-19 mektuplarını yazmaya başlayınca günlüklere daha az not düştüğümü fark ettim. Aslında her mektup bir gündüzdür. Yazdığım mektuplara bakınca, hava durumundan o güne yansıyan güncel bilgilerin ve hangi soruların öne çıktığını anlamak mümkün oluyor. Aradığım dostların ilk izlenimlerini de öğrenmiş oluyorum. Teoman Duralı Hoca'ya göre, Covid-19 "laboratuar kaçkını" bir virüs. "Nüfusunu beslemek ve ucuz gıda temin etmek için bakterilerin genleriyle oynarken kaçırılmış olabilirler virüsü."

Dünya Sağlık Örgütü de hiç iyi sınav vermedi salgın günlerinde. Unicef de çok suskun bu dönemde. Avrupa Birliği ülkeleri şaşkınlık içinde. ABD salgına karşı çok geç kaldı ve Çin'i suçluyor. Türkiye her geçen gün daha iyi sınav veriyor salgın karşısında. Buna paralel olarak medyada tıbbi söylemin ağırlığı her geçen gün artıyor. Görüş ayrılığı olan hekimlerin ekranda tartışması ise kafa karışıklığına neden oluyor. Çocuk Vakfının önerdiği Aile ve Çocuk Sosyal, Psikolojik ve Kültürel Destek Programı için Ziya Selçuk aile, çocuk ve gençlere yönelik kılavuz hazırlamakla yetinmiş. Covid-19 günlerinin en sessiz Bakanlığı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 16 Nisan 2020

Covid-19 mektuplarıma ilk cevaplar ve notlar Ziya Selçuk, Korkut Tuna, İrfan Erdoğan, Betül Onursal, Mustafa Kutlu, Kemal Sayar, Medaim Yanık, Doğan Cüceloğlu'ndan geldi. Eğitimin kökten ele alınması ve yeni bir eğitim felsefesi için hazırlık yapılması önerimi Ziya Hoca üstlenmek istemedi. Yeni dünyada ortaya çıkan eğitim açığına rağmen Ankara'nın atılım yapma iradesi ve cesareti var mı? Henüz bir işaret yok.

Covid-19 sonrası için Türkiye ve Dünyada oluşan görüşler tarafları ikna etmiş değil. Komplo teorilerinin cılızlaşmasının nedeni ise virüsün ayırım gözetmemesi ve dokunmadığı yer bırakmaması. El yıkama, tecrit, sosyal mesafe ve maske ile dünyayı hizaya sokan salgın, sokağa çıkma yasağıyla dünyanın birinci gündemi oldu. Eski sorular ise gündemden düştü. Dijital dünyanın alt yapısı mı bu suskunluk, belirsizlik ve korku? Hayır! Virüsten korkmuyoruz. Henüz dijital dünya için itirazımızı yapmış değiliz. İnsanlık Savunma Hattı'nın kurulmasını önereceğim. Yoksullar ve mazlumlar için sesimizi yükseltmezsek Covid-19 sonrası başlayacak ekonomik, sosya-kültürel ve politik kriz çöküşü hızlandıracağı gibi, daha vahşi bir küresel sistemin kurulması da hızlanabilir.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 21 Nisan 2020

Evde kırkıncı uzun gün. Pencereleri ekran gibi algılamak gerçeklik duygusunu dönüştürüyor. Dünya sahnesi açık olsa da görüntü hep aynı. Dünya da dinleniyor: Ozon tabakasındaki açıklık kapanmak üzereymiş. Yeter ki perdeler açık kalsın, nice kırk gün daha beklerim evde.

Hayatın sevinci saklanınca şiiri de uzaklaşıyor insandan. Şiir insanla yükseltir sesini. İnsansız şiir, edebiyat, sanat ve estetik denemeler de çok yordu insanı. Fantastik edebiyatın son yıllarda yaygınlaşması ise dijital edebiyatı ve sanatı cesaretlendirdi. Çocuk ve özellikle ilk gençlik edebiyatı ardına kadar açiverdi kapılarını fantastik ve dijital anlatı ve kurgulara. Bu açılımın nedeni ise çocuk algısına görselliğin egemen olması ve söz-yazının

giderek azalarak görsel dile dayalı anlatının artmış olmasıdır. Çocuk ve ilk gençlik edebiyatındaki amaç ve işlev değişiminin yönü ise sanal kültürel ortam, fantastik tipler ve insansız bir yaşama biçimine doğru bir eğilimi işaret ediyor. Çocuk/yetişkin ayrımı gözetmeksizin edebiyat ve sanatın işlev değişiminde medya, dijital edebiyat ve sanatın merkez üssü olması karşısında ülke olarak henüz hazırlığımız yok...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 23 Nisan 2020

Uzun günün son dakikaları. Bugün 23 Nisan neşe dolmuyor insan, sözü bugün için söylenmiş olmalı. Türkiye tarihinde sokağa çıkma yasağı uygulanan ilk Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı. Buna karşın 23 Nisan 1920'den bu yana evlerde kutlanarak da olsa en geniş katılımlı bir bayram günü geride kaldı. Gün boyu çocuklar için bestelenmiş 100. yıl marşını söyledi çocuklar. Şiir ve beste değeri zayıf olmasına rağmen çocuk seslerinin hatırına dinlenmiş oldu bu marş. Akşamın ilk saatlerinde balkonlarda söylenen İstiklâl Marşı için eşimle katıldık sokağımızdaki koroya. Aynı anda Başkan Erdoğan'ın çocuklarla İstiklâl Marşını okuyacağı duyurulunca bizim sokakta üç koro oluştu: İzmir Marşı, Onuncu Yıl Marşı ve çoğunluğun söylediği İstiklâl Marşı. Ve sonunda aralıklarla üç ayrı alkış dinledik. Covid-19 bile buluşturamadı bizi. Türkiye toplumu politik gerginliği normalleştiremedikçe salgın günleri sonunda daha fazla siyaset açığı çıkacak ortaya. Kendimizle uğraşırken küresel sistem yeni maskelerini kuşanırsa ne Türkiye kendi sözünü söyleyebilecek ne de kurulacak yeni dünyada sözü olabilecek...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 30 Nisan 2020

Kırk dokuzuncu günün sonunda eşimle kırk dokuz dakikalık teneffüse çıktık. Ah zalim zaman! Ne kadar uzadı günler ve haftalar! Apartman kapısından çıkınca sokağımızın kedisi sarışın Uysal ile karşılaştım. Yaklaştı, ayaklarımın arasında sekiz çizerek yavaş yavaş birkaç kez dolaştı. Uysal, büyümüş. Yaşlı çam ağacı da büyümüş. Kedi evine ulaşınca önce mama koydum tabaklara. Günlerce evde kalmışız ama site içinde yasağa uyan yok. Altmış beş yaş sınırında karantina günlerini yaşamak kolay olmadı. Ahmet Kerem'e yazdığım bugünkü mektupta gölgemi görmekten bile mutlu olduğumu yazma ihtiyacı hissettim. Kuşlar, ağaçlar, gökyüzü iyileşmiş bu sessizlikte. Yoldan topladığım beş salyangozu ağaçların altına götürdüm. İyilik yapmayı unutmamışım! Karantina günlerinde parkta maskeli birkaç fotoğrafım oldu. En iyileri salıncağa sobelendiğim fotoğrafla beş salyangozlu fotoğraflar. Kırkdokuzuncu dakikada apartmandan içeri girerken evin çağrısını duyar gibi oldum: Hani kızının düğününe gider gibi hazırlanmıştın.

Covid-19'la düğünler de mi kısaldı? Kırk dokuz saat anlatabilirim bu maskeli kısa yolculuğu, deyince komşu kedimiz Uysal ile vedalaştık...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 3 Mayıs 2020

Koronavirüs salgını konusunda Türkiye ve Dünya'da din âlimlerinin ilk açıklamaları hepimizi şaşırtmıştı. Zamanla ortak görüşler duymaya başladık. Farklı dinlerin görüşleri yanında aynı dine mensup olanlar arasındaki görüş ayrılıkları da şaşırttı çoğumuzu. Türkiye'deki açıklamalar arasında iki eski Diyanet İşleri Başkanı birbirine yakın değerlendirmelerde bulundular. Ali Bardakoğlu'nun "Müslümanların dünya-ahiret dengesini yitirdiği" cümlesi merhum Mehmet Âkif'in sitemiyle benzerlik içeriyor. Bu yaklaşımla birlikte uzun yıllar bir din âliminden duymadığım ve okumadığım şu cümleler Covid-19'u bile unutturdu bana: "Böyle bir anlayışın, çocuklarımız, torunlarımız tarafından nasıl karşılanacağından emin değilim. Artık yavaş yavaş yol ayırımına geliyoruz: Çocuklarımız, torunlarımız sorguluyor, görüyor, biliyor... Bizim çocuklarımız da büyük sorular soracaktır." Geç de olsa bunun fark edilmiş olmasına sevindim... Mehmet Görmez Hoca ise, koronavirüsün "ilahi azap" olmadığını, insanları "korku Tanrısı"yla korkutmamız gerektiğini, tedbir ahlakıyla hareket edilmesini önerdi. Ali Bardakoğlu Hoca ve Mehmet Görmez Hoca'ya dün ve bugün birer mektup yazdım. Mektuplarımda, Başkanlıkları dönemlerinde niçin bu kadar cesur olmadıkları ve çocuklara yetişkin algısıyla dinin anlatılması karşısında niçin çalışmalara öncülük etmediklerine yönelik sitemlerimi saklı tuttum...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 7 Mayıs 2020

Elli altıncı günde ikinci defa dışarı çıktık eşimle. Sokağımızın kedisi Uysal'a ve kediler evine mama bıraktıktan sonra çocuk parkındaki salıncağa sobelendim. Ezgi ve Memduh Cemil de gelince toplu fotoğraf çekindik. O sırada Ünal Ovalı'nın kızı Aslı ile karşılaştık. Köpeğini dolaştırmaya çıkmış Aslı.

Evden ikinci çıkışımız hiç etkilemedi bizi. Yürümek için de isteksizdim. İnsanları maskeli görünce canım sıkılmış olabilir. Yarım saat bile olmadan eve geri döndük. Bu hızlı eve geri dönüş eve bağımlı hâle gelmiş olmamın işaretlerinden biri olabilir.

Türkiye, "hızlandırılmış normalleşme"yi tartışıyor. Ekonomik sıkıntı nedeniyle normalleşmenin erkene alındığı ortak bir kanaat durumuna geldi. Covid-19'un ekonomik, sosyal, kültürel etkileri psikolojik etkilerinden fazla olacak. Türkiye'yi zor günler bekliyor. Günler öncesinden, "Bu süreçten büyüyerek çıkacağız" cümlesinin kurulmuş olması hiç inandırıcı değildi.

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi, Türkiye’de de siyaset açığı hızlı şekilde genişleyebilir...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 10 Mayıs 2020

Yaş sınırından eşimle ilk kez izinli yürüyüşe çıktık. Kedilerin maması bitmişti. Öğle sicağı olduğu için ortalıkta birkaç kedi vardı. Sokağımızın sağa kıvrılan yokuşunda dalları mandalina dolu ağacın fotoğrafını çektim. Parkta sadece yaşlıları görünce ilk defa yaşlılıkla yüzleşmeye başladığımı hissederek gibi oldum.

Hacıosman Korusu’ndaki manolya fidanlarını görmek istedim. Cihan Kaya özel izin aldı ve kendisi de eşiyile koruya geldi. Manolyalar için Ömer Çebi’yi de tekrar aradım. Korunun yeni şefi Halûk Yetim arayarak, manolyaların hafta başında çapı 30 ile 45 cm arasındaki saksılara aktarılacağını söyledi. Çekirdekten yetiştirdiğim bu manolyalar büyüyemez ve ağaç olamazlarsa sorumlusu benim. Birinci grubu büyütmiş, isim ağacı olarak dağıtmıştım çocuklara. 800 kadar manolya cüce kaldı. Son şansımızı deneyeceğim ve başaramazsak çare bulmaya çalışacağım...

Koruda bir çam ağacına yaslanarak Sezai Karakoç’un *Gün Doğmadan* kitabından *Hızır la Kırk Saat*’in 39. bölümünü okudum. “Karınca azabına uğratılan Müslümanların” dizesi bir kurşun gibi eriyip kaldı göğsümde. Aylardır göğsümdeki ağrının yanına bir ağrı daha eklendi: Müslüman ağrısı. Birinci ağrıdan eşimden başkasının haberi yok. Covid-19 günleri bu iki ağrının yanında çok hafif kalır. Neticede virüsten korunursun ve çare bulursun. İki ağrıya da çare bulamayışın ızdırabıyla göçüp gideceğim dünyadan. Dilerim bu hüznün ve ıstırap son bulur cennette ...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 17 Mayıs 2020

Altmışınca gün. İkinci resmi izinli olarak öğle üzeri yürüyüşe çıktık eşimle. Bizim grup dışındakilere sokağa çıkma yasağı uygulandığı için sokağımız, parkımız, yürüyüş yollarımız ihtiyarların kampına dönüşmüş. Komşumuz Yusuf Akaydın ve eşi Emine Hanım’la Hacıosman Korusu’na gidince sanki ihtiyarlar ormanına gelmiş olduk. Maskeli ve eldivenli ihtiyarcıkları gördükçe yüzümde tebessüm eksik olmadı. Biraz yürüdük, biraz oturduk ve iki saat sonunda eve döndük. Şiir Okuma Durağıma gidebilseydim sonbaharda verdiğim sözü tutacak, yanımda götürdüğüm Yahya Kemal’in *Kendi Gök Kubbemiz* kitabından şiirler okuyacaktım ağaçlara...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 18 Mayıs 2020

Okaktan bu yana kaleme aldığım on iki korona şiirini Ömer Erdem ve Şeref Bilsel okudu ve önerileriyle şiirleri sonuçlandırdım. Televizyonlarda

doktorların kullandığı tıbbi kavramlara vurgu yapan bir şiir yazmamı önerdi Şeref. İyi de oldu. İskender Pala'dan bu kavramlarla ilgili açıklamasını rica ettim. Ve *Doktor Amca* şiiri doğuverdi günün ilk saatlerinde.

Öğle üzeri Arif Ay'ı aramıştım. İyi ki aramışım. Tansiyon ve şeker sıkıntısı devam ediyor. Oğulcuğu Ahmet Çınar yedi yaşında ve evde sıkılmış. Öğleyin kahvaltı yaparak tekne orucu tutuyormuş. Öğleden sonra Arif Bey'e yazdığım mektubu sanal ortamda ilettim. Hekim, hukukçu, iktisatçı, psikolog, piskiyatrist, eğitimci, edebiyatçıya yazdığım mektuplardan sonra birkaç şaire daha mektup yazacağım. Sırada hikâyeci ve romancılar yanında sinemacılar da var. Çocuk edebiyatçılarına yazacağım mektuplarla noktalayacağım mektup ödevini.

Yarın vasiyetimi kaleme almaya niyet ettim. Önce Nuri Arlasez'in vasiyetini okuyacağım. Sonra Mehmet Zeki Kuşoğlu'nun *Mezar Taşlarındaki Hüvel Bâki* kitabından Mustafa Kutlu ve İsmail Kara ile hüvel bâki hattı seçeceğiz. Vasiyet de bir mektuptur. Belki de insanın dünyaya yazdığı son mektup. Covid-19 günleri ne çok soru sordurdu insanlara. Cevapsız da kalsa, daha cesur sorular sorabilmek insanı dirençli yapar...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 20 Mayıs 2020

Yeni koronavirüsü salgınından bu yana ilk defa sosyal medya ortamında konuştum. Memduh Cemil koşup gelmeseydi bağlantıyı yapamayacaktım. İstanbul Şehir Üniversitesi öğrencilerinin düzenlediği Ramazan Çadırı programı için Instagramdan yapılan bağlantı iki saat sürdü. Burak Tunahan Şahan'ın sorularıyla Koronavirüsü Öncesi ve Sonrası Türkiye ve Dünya üzerine görüşlerimi açıkladım. Konuşmamın çerçevesi uzaktan insanlık dönemi olarak özetlenebilir. Bu konuşmayı arşivimde saklayacağım.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 26 Mayıs 2020

Tarihte ilk defa yerkürenin her yerine değen kornavirüsle karşı karşıya insanlık ve dünyamız. Covid-19'un tıbbi etkileri insan bedeniyle ilişkili yani biyoloji boyutlu. Derin ekonomik, sosyal, psikolojik ve kültürel etkileri sezebiliyoruz. Pandoranın kutusu da açılmadı henüz. Hüsrev Hatemi Hoca, basit bir virüs bakterisi olmasına karşın etkisi çok büyük olduğunu ve korunmaktan başka çaremizin olmadığını söylemişti. Hüsrev Hoca, Covid-19'un dna moleküllerine müdahale edilmiş olabileceği ihtimali üzerinde durunca, tekrar nükesdip etmeyeceğini sordum. Virüsün dna'sına müdahale sırasında otomatizm işlemi yapılmışsa mümkün olabileceğine vurgu yaptı Hüsrev Hoca. Biyolojik silah ihtimalinin zayıf olduğunu, Çin'in biyolojik silahın sonuçlarını göze alamayacağını söyledi. Çocuk hekimi Bülent

Zülfiyar Covid-19 karşısında “bildiklerimizden sınav olmadığımızı” ilettiler notunda. Bülent Hoca, “Tercihlerimizden, mücadelemizden, dayanma, katlanma, sabır ve sebatımızdan sınav oluyoruz.” diyor. Bu sınava insanlar, toplumlar, ülkeler de dâhil. Dünya ve hayat çemberi içinde ne varsa hepimiz sınavdayız...

Covid-19’un Türkiye’deki toplumsal etkileri araştırmasının sonuçlarına göre, salgının etkisiyle hareket eden bir toplum tarzı ortaya çıkmış oldu. Toplum buna göre refleksler veriyor. Kurumlar, ev hayatı, dini hassasiyet ve gündelik yaşantı koronavirüsün etkisiyle şekilleniyor.

Araştırmanın ilginç sonuçlarından biri de şu: Türkiye’de en yetkin biçimiyle epidemik toplum bu dönemde görünmüş. Toplumsal yardımlaşma ve hayırseverlik artış göstermiş. Salgın sürecinde hijyenik toplum haline geldik. Ergün Yıldırım’ın değerlendirmesine göre, “güven” düzeyi az ama “güvenlik” itimadı yüksek; toplumsal korkular gözlemleniyor; insanların insanlara güveni ve insanların topluma güveni az; dinin salgınla başa çıkma hususunda destekleyici rol oynadığı görülüyor. Salgının çocuklar ve yetişkinler üzerindeki psikolojik etkileri araştırıldığında sosyolojik boyut daha da anlamlı hâle gelebilir.

Covid-19, zamana, günlere, mevsimlere, insana ait ne varsa, duygudan düşünceye kadar her şeye değdi. Müslüman geleneğin en önemli arınma ayı olan ramazan ayının her gününe öylesine değdi ki sahurun ve iftarın suskunluğundan sevinci hissedemedim otuz gün boyunca. Sezai Karakoç’un işaret ettiği metafizik boyutlu “samanyolunda ziyafet”ten çok uzağa düştük. Ramazan Bayramı sabahında doğan güneş bayram sabahına değil de sanki kuzey kutbu için doğan soğuk bir güneşti. Neredeyse altmış yıldır eda ettiğim bayram namazını evde vaktinde tek başıma eda etsem de bütün camilerin tenhalığını ve yalnızlığını içimde hissedince bayramın sevinç kuşu kalbimin ucuna konamadı. Türkiye’de ilk kez çok yoğun şekilde telefonlar aracılığıyla dijital bayramlaşma devrimi yaşansa da bayram uğramadı ülkemize. Sanki ramazan gelmedi bu yıl. Sanki Kadir Gecesi gün ışığıncaya kadar dua eden ben değildim. Sanki üç bayram gününe hiç neşe sızmadı. Üç gün boyunca geçen yıldan çok daha fazla bayram kelimesini duyan evlerimiz soğutucudan farksızdı. Arada baktığım gökyüzü de yamalı atlastan bir gömlek gibiydi. Günler bayram günüydü ama üç gün boyunca tek bir bayram meleği görünmedi bana...

217

Çocuk ve
Medeniyet
2020/1

Han Çayırı Yolu Sokağı, 31 Mayıs 2020

İkinci kez “resmi izinli” olarak evden çıkınca iyice şaşkınlık içinde kaldım: Ne çok yaşlı varmış sitemizde ve bölgemizde! Yine yaşlandığımı hissettiğim

bir gün oldu bu pazar. İspanya'dan getirilen ve Hacıosman Korusu'na dikilen 1000 yaşındaki zeytin ağacını görünce içim ferahladı. Yunus Emre'nin birkaç hikmetini okudum Göçebe Zeytin Ağacı'na. Şu mısrayı ise birkaç kere tekrarladım: *Haber eylen âşıklara ışka gönül veren benim...*

Göçebe Zeytin Ağacının etrafında dönerken küçücük dallarının titrediğini fark edince kaygılandım. "Acaba dikildiği yeri beğenmedi mi zeytin ağacı?" diye düşündüm. İki hafta içinde aramızda duygu bağı olduğu için bilge zeytin ağacı da hayatıma girmeye başladı. Sarıyer'de ikamet eden Hüseyin Akın, Haydar Ergülen ve Yalvaç Ural'a söz ettim zeytin ağacından. Önümüzdeki günlerde şiir okuyacağız zeytin ağacına.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 4 Haziran 2020

Bugün salgın günlerinde yazdığım otuz dokuz pullu mektubu Ferahevler PTT şubesinden damgalı olarak gönderdi Memduh Cemil. Damgalı zarfların fotoğrafını da kaydetti. 31 Mart'tan bu yana her gün yazdığım bu mektupların çoğunu el yazımla yazdım. Mektuplarda özneliğin payı az. Bir dizi mektup yazma fikri öteden beri içimde vardı. Çocuk temalı mektup yazmak istiyor olsam da, Türkiye'deki siyasi gerginliklerin sürüp gitmesi nedeniyle bu düşüncemi hayata geçirememiştim. Koronavirüs salgını yazacağım mektuplar için tam bir gerekçe işlevini yerine getirdi. Mektupları çocuk temasıyla sınırlamadım. Salgınla birlikte insan, toplum, ülke ve dünya boyutu ve etkileri üzerine görüşlerimi yansıttım mektuplara. Mektuplarda çok sayıda soruya da yer verdim...

Mektup dizisindeki mektuplarda öznel yönler olmakla birlikte güncelyi çağrıştıran, anı ve deneme havasının yansıdığı anlatım özellikleri epeyce fazla. Hiçbiri açık mektup olmamakla birlikte bu mektuplar aynı zamanda sosyal tarih çalışması. Yaşadığım salgın günlerine tanıklık etmek istedim. Çok farklı ilgi alanlarında yetkin ve deneyimli isme mektup yazarken geçmişe atıflarda bulunsam da daha çok geleceğe yöneldim. Kurulacak yeni dünyada Türkiye'nin büyük resmine odaklandım. Bu mektuplar aynı zamanda bir insan olarak benim Türkiye ve Dünya hayalimden oluşuyor. Günün birinde toplu hâlde yayımlandıklarında ve açık mektuba dönüştüklerinde Türkiye'nin büyük resmine nasıl baktığım daha kolay fark edilebilecek...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 9 Haziran 2020

Akşam saatlerinde Başkan Erdoğan, 65 yaş ve üzeri ile 0-18 yaş gruplarının sokağa çıkma yasağının kaldırıldığını açıkladı. Seksen dokuz günlük tutsaklık sona erince içimde şu iki soru doğuverdi: Evin dışına alılabilecek miyim? Evin onca halini sevmişken yarın dışarı çıkabilecek miyim?.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 10 Haziran 2020

Öğleden önce eşimle sanki yıllardır görmediğimiz kızıma kavuşmak arzusuyla Çocuk Vakfına ulaştık. Evden metroya kadar yürüdük. Metronun yürüyen merdivenlerinden inerken karanlık mağaraya indiğim hissi uyandı içimde. Trende oturanların çoğunluğu maskeliydi. Yanımda kitap olduğu hâlde, yüzümdeki maskeyle kitap okumak yerine insanları izlemeyi tercih ettim... Yasemin Ünal karşıladı bizi. Çocuk Vakfı binası da özlemiş bizi. Bugünden itibaren Çocuk Vakfı için de yeni bir dönem başlayacak. Covid 19 sonrası Vakfın amacı ve işlevi üzerinde yeniden düşüneceğiz.

Akşam saatlerinde Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'yı dinlerken on gün önce başlayan "normalleşme"nin rahatlığını hissettim ses tonunda. Konuşma metinlerini şair Cevdet Karal yazdığı için Bakanlar arasında hatta Erdoğan dâhil Koca'nın iletişim dili çok sahici bir bakan izlenimi verdi son günlerde. Ve Koca, Covid 19 sürecini Türkiye için bir "zafer" ilan ediverdi. Bu "zafer"de payı olanlara teşekkür borcumuz var... Geçtiğimiz günlerde kurulan Toplum Bilimi Kurulu, "yeni normal"e hazırlayacak Türkiye'yi. İlk aşamada kurulan Covid 19 Bilim Kurulu "tıp boyutu" yanında "sosyal boyutu" da içermesi gerekiyordu. Çocuk Vakfının mart ayında önerdiği Türkiye Covid 19 Aile ve Çocuk Sosyal, Psikolojik ve Kültürel Destek Programı ve Eylem Planı'nın amacının geç de olsa anlaşılmiş olmasına sevindim. Toplum Bilim Kurulu salgının bütün etkilerine yönelebilir, onarıcı bir dil ve söylem geliştirebilirse çok yararlı olur...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 18 Haziran 2020

29 Mayıs'ta Ayasofya Camisi'nde tilavet edilen Fetih Sûresi'nin mealinin Başkan Erdoğan tarafından okunmasından bu yana koronavirüs haftalar sonra ikinci gündem haline geldi. İzleyebildiğim kadarıyla bazı ara çözümler önerenler olsa da Ayasofya'nın müze kalmasını ve camiye dönüştürülmesini savunanlar saflarını belirlediler. Aslında bir siyasi kararla müzeye dönüştürülen Ayasofya Camisi'nin yine siyasi bir kararla camiye dönüştürülmesi gerekir. Referandum önerenler sonucun cami olması yönünde çıkacağını biliyor olsa da bu siyasi bir karardır. Ne yazık ki seksen altı yıldır bu kararı değiştirecek siyasi güç ortaya çıkmamıştır henüz.

Bugün İsmail Kara'ya yazdığım mektupta üç ihtimal üzerinde durdum: Sistem Erdoğan üzerinden Ayasofya konusunu test etmek ve bu konunun uzun süre gündemden düşmesini sağlamak istiyor olabilir. Türkiye, bir yandan Suriye, Akdeniz, Libya denklemi içinde yer almayı sürdürürken, diğer yandan bütün gücünü koronavirüse odaklayan bir görüntü içinde. Bu politikayla Erdoğan, güncel siyasette atak yapmak, sosyal ve ekonomik

kriz yanında siyaset açığını kapatmayı öngörebilir. Bir soru: Erdoğan ve Bahçeli'nin Ayasofya atağı koronavirüs salgını sonrası dünya dengelerinde ortaya çıkan boşluktan yararlanmaya yönelik bir imkân olabilir mi? Şayet devlet akli bunu tespit etmişse dış dünyadaki yankıların hesap edilmiş olması gerekir. Şu âna kadar Fener Patrikanesi, Rus Ortodoks Kilisesi ve Vatikan'dan bir açıklama duyulmadı. Batı'nın haylaz çocuğu Yunanistan dışında Balkanlar'da da çıt yok. İslam dünyası ise sus pus.

Aklımı kurcalayan iki ihtimal var bu konuda: İlki, Ayasofya'nın camiye dönüştürülmesi yanında Hristiyan ve Musevilere de ibadete açılması ihtimali. İkinci konu da koronavirüs salgını sonrası Türkiye'deki iktidarın egemen sermaye çevreleri tarafından yeni taahhütler için sınanması. Sınayanlar kimler?. Yirmi yıla yaklaşan iktidarı bazen artan, bazen de azalan şekilde destekleyen egemen sermaye çevreleri. Bakalım Erdoğan'la mı devam etmek isteyecekler yoksa yeni nesil siyaset arayışı içine mi girecekler...

İnsan yaşadıkça daha çok öğreniyor: On yıl kadar önce Ayasofya Camisi'nde üç iftar davetine katılmıştım. O yıllarda Ahmet Halûk Dursun Müze Müdürüydü. Üçüncü iftar akşamı elli-atmış kişiyle teravih namazı eda etmiştik. Bu davetlerin dördüncüsü olmadı. Başbakan Erdoğan'ın, "Fazla ileri gitmeyin!" cümlesi duyulduktan sonra devamı gelmedi.

Topçu Hoca'nın Ayasofya'nın müzeye dönüştürülmesine kökten itirazı ve cılız politikacıları uyarısından bu yana elli yıl geçmiş. Sezai Karakoç ise Ayasofya'nın açılması için Türkiye'nin siyasi güce sahip olması gerektiğini savunmuştu. Bugünlerde Türkiye Ayasofya ile sınanıyor. Neredeyse koronavirüsü unuttuk...

Han Çayırı Yolu Sokağı, 10 Temmuz 2020

Danıştay, Ayasofya kararını açıkladı bugün. Ayasofya Camisi'nin Fatih Sultan Mehmed'in Ayasofya ile ilgili vakfına ait olduğu tescil edilmiş oldu. 1934 yılında düzenlenen müze kararı iptal edilerek Ayasofya Camisi'nin Diyanet İşleri Başkanlığına devredilmesine de oy birliğiyle karar verildi. Başkan Erdoğan bu akşam 20.53'te yaptığı konuşmada Ayasofya Camisi'nin 24 Temmuz'da ibadete açılacağını, Müslümanlara ve gayrimüslimlere açık olacağını söyledi.

Ayasofya'nın seksen altı yıllık hüznü geride kalacak mı? Bir yıl öncesine kadar bu yönde bir işaret yoktu. Koronavirüs salgınıyla ortaya çıkan küresel siyaset açığından hareketle, Türkiye bu kararı almaya cesaret etmiş olabilir. Erdoğan, siyasette en güçlü olduğu zamanda bu kararı alamamıştı. Cumhuriyet

Koalisyonu Ayasofya'yı bir koz olarak devreye sokmuş olabilir mi? Bu soru siyasette tarafları ikiye ayırmış durumda.

Başkan Erdoğan'ın kararnamesi üzerinden birkaç saat geçmiş olmasına rağmen, iç kamuoyunda ağırlıklı şekilde bu karar desteklendi. Türkiye dışındaki siyasi merkezlerin ilk tepkileri yanında Fener Patrikhanesi ve Vatikan'dan henüz ses çıkmadı.

Ayasofya Camisi'nin ibadete açılması kararı hangi saikle yapılmış olursa olsun içimde bir ferahlık var. Bu kararın toplumsal psikolojimizi olumlu yönde etkileyeceğini düşünüyorum. Sınırlı da olsa İslam dünyasında benzer bir etki yapabilir. Bundan sonrası siyasetin işidir. Çünkü Ayasofya'nın ibadete açılması dini değil siyasi bir karardır.

Nişantaşı, 24 Temmuz 2020

Ayasofya Camisi'nin 86 yıllık hüznü bugün eda edilen Cuma namazıyla sona erdi. Dilerim sur üfürülünceye kadar cami olarak kapıları açık kalır müminlere. Salgın sonrası ortaya çıkan siyaset açığı ve belirsizliğin bu kararın alınmasında etkili olduğunu düşünüyorum. Yunanistan dışında sesini yükselten ülke olmadı. Fener Patrikanesi ve Vatikan'ın tepkisi için beklemek gerekecek. Bugün Ayasofya Camisi'nin bayramı. Bugünden sonra İstanbul daha mavi. Bu görüşüm ve Ayasofya Camisi ile ilgili duygularım ne iç politika ne de dış politikayla ilgilidir. Dünyanın neresinde bir ibadethane müzeye dönüştürülürse yanlıştır.

Han Çayırı Yolu Sokağı, 6 Ağustos 2020

Altmış beş yaşın ilk günlerinde koronavirüs salgını içinde buldum kendimi. Yılın sekiz ayı geride kaldı. 31 Mart'tan itibaren her gün bir mektup yazdım. Bugün mektup yazmayı noktadım. Yüz otuz beş mektup yazmış oldum. Geçmişten ziyade bugüne ve geleceğe dair soru mektupları oldu bu mektuplar. Yarısından sonrakileri dolma kalemle yazmasam da aslında hepsini elle yazdım. On kadarının posta adresi eksik. Mektupları pullu göndermişim. Şimdiye kadar iki el yazısı mektup ulaştı bana. İlki Adnan Kulaksızoğlu'nun mektubu. Dün gelen ise Ebubekir Eroğlu'nun bir sayfalık mektubu. Mektupların sosyal tarih boyutu, mektuplar toplu okunduğunda fark edilecek. Koronavirüs mektuplarının ana temasına gelince: Eski sorularımız geçersiz oldu. Dijital çağda daha cesur sorular soramazsak modern uygarlık daha acımasız bir evreye girecek ve uzaktan insanlık dönemine teslim olacağız. Bu teslim oluşa kökten itiraz ediyorum: Doğmuş ve doğacak çocuklarımız için daha büyük ve cesur sorular soramaz ve cevaplarını bulamazsak sorumluluktan kurtulamayacağız.

Nişantaşı, 19 Ağustos 2020

Koronavirüs salgınıyla ortaya çıkan eğitim açığıyla ilgili sorularımızı henüz soramadık. Dünya, salgının uzayacağından endişeli. Aşı ve etkin ilaçlar da geliştirilemedi. Bazı ülkeler okulları açmayı denese de -kadın çalışma oranının yüksek olduğu İskandinav ülkeleri- bu okullar tekrar kapandı. Salgın sonrası aile çocukla baş edemez duruma geldi. Yeni aile, çocuk ve kadın sosyolojisini açıklamak için vakit erken. Salgının ne zaman sona ereceğini bilmediğimiz gibi sosyal ve kültürel etkilerini de kestiremiyoruz...

Türkiye'ye gelince: Türkiye, ortaya çıkan eğitim açığını okulların açılıp açılmayacağıyla sınırlandırıcı bir söylem içinde. Bu söylem Millî Eğitim Bakanı Ziya Selçuk'un tercihi. Oysa problem çok daha derinde: 100 yıllık eğitim felsefesi, bütün bileşenleriyle örgün eğitim sistemi -müfredat, öğretim işlevi, okul modelleri, insan kaynağı ve eğitim yönetimi- salgınla birlikte tam anlamıyla çökmüş oldu. Bu çöküş istisnasız diğer ülkeler için de geçerli. Ortaya çıkan bu çöküş çok yönlü bir açılım imkânı olabileceği gibi dijital eğitime teslim olmakla da sonuçlanabilir.

Hiç şüphesiz ülkelerin kararı küresel boyutlara ulaşan eğitim anlayışını da göz önünde bulundurmaya gerektirecek. Tam da bu noktada eğitim konusunda toplumsal talep ve politik iradenin devreye girmesi zorunlu hâle gelmiştir. Ne yazık ki ülkemizde henüz bu iki irade ortaya çıkamamıştır. Bunun nedeni ise, Türkiye'nin güvenlik ve salgınla ilgili "tıbbi söylem" dışında eğitim sarmalının çözülmesine cesaret edemeyişidir.

Günlerce okulların açılıp açılmayacağı konuşulduğu hâlde eğitimin muhtevasına neredeyse hiç değinilmemiş olması, salgınla ortaya çıkan eğitim açığının ıskalanması ve üzerinin örtülmesi anlamına da gelmektedir. Bu aşamada ilk soru şu olmalı: Eğitim ve öğretim sisteminin kökten yenilenmesi için Türkiye hangi hazırlıkları yapmalı? Çocuk Vakfı, bu soru etrafında hazırlayacağı açıklama ve öneriyi bugünlerde sonuçlandırarak. Muhatap bulabilecek miyiz? Muhatap buluncaya kadar çocuk ödevimizi ısrarla sürdürmekten başka çaremiz yok...

Mustafa Ruhi Şirin

Yeni Hayat Ağacı

I

Açtığın gibi anne
Evimizin kapısını
Aç kalbimizi iyiliklere

Duyunca ve tanıyınca
Çocukluk sesimi
İyileşti annemin dünya yarası

II

İnsanı bürüyen güvenle
Su toprağı öpsün
Hayat ağaçları dikelim
Küçük evlerimizin bahçelerine

III

Bir çocuk nerede
Acıyla kuşatılırsa
Koronadan sonra
Yakalım birlikte
Çocuğu çocuktan çalan
Bütün maskeli yasaları

IV

Bildiğimiz gün
Çocuğun kalbinden
Allah'a gidileceğini
Büyüklere bırakacağız
Geçmiş
Geleceği ve dünyayı
Çocuklara

Belki başlar o zaman
İ N S A N L I K
Çocukların
Büyük sorularını dinlemeye
Belki yüzer kuğular gibi
Aynı okyanusta
İnsanlık Gemisi
Belki alıştıırır bizi
Yeni hayat ağacı
Kardeşliğin alfabesine
Belki...

(Mart-Nisan 2020)

Mustafa Ruhi Şirin

